

Ne gre za privilegije, ampak za preživetje

Od mogočne manifestacije na goriškem Travniku, kjer je jasno in glasno prišla do izraza glavna zahteva slovenske narodne skupnosti v Italiji, bosta kmalu potekli dve leti. V tem času pa se vprašanje globalne zakonske zaščite naše manjšine ni premaknilo z mrtve točke, saj pristojna senatna komisija dejansko ni nadaljevala s proučevanjem vloženih zakonskih predlogov, svoje obljube pa nista izpolnila niti predsednik vlade niti pristojni minister. Slednji je baje pred nekaj meseci posredoval voditeljem strank sedanje vladne večine besedilo svojega zakonskega osnutka, a ga je, kot pravijo, hitro umaknil, kakor hitro je slišal nekaj kritičnih pripomb od predstavnikov republikanske stranke.

Ravnanje osrednje vlade mora biti tudi za najbolj preprostega človeka nerazumljivo. Poteklo bo kmalu deset let, odkar je bila pri predsedstvu vlade ustanovljena posebna komisija, ki je decembra leta 1980 zaključila svoja dela, zbrala veliko dragocenega gradiva in se tudi dokopala do nekaterih pomembnih spoznanj ter rezultatov. Slovenski člani te komisije niso bili, kot so javno povedali, povsem zadovoljni z delom, ki ga je komisija opravila, vendar so nekateri rezultati bili na dlani. Kako to, da se o vsem tem delu zdaj v krogih osrednje vlade tako molči, kot da bi se ga kdo sramoval? Kaj se je zgodilo tako hudega, da se na ravni vlade vprašanje naše globalne zakonske zaščite ne premakne z mrtve točke? Kako je mogoče, da so začeli tudi nekateri pomembni ministri ponavljati trditve nacionalističnih krogov iz Furlanije Julijske krajine, češ da Slovenci v Italiji že uživamo široke pravice, da bi bilo morda oportuno te pravice le organsko urediti in zbrati z novim pravnim instrumentom. Kaj pomenijo te besede?

Resnica je, da italijanska država do zdaj še ni izpolnila vseh svojih obveznosti do slovenske narodne manjšine. Ta tudi ne bo mirovala vse dotlej, dokler se ne bo čutila varno pred izginotjem, dokler ji ne bosta z jasnimi in poštenimi ter pravičnimi zakonskimi normami zajamčena obstoj in nemoten razvoj. Nihče pri nas ne zahteva privilegijev, nihče pri nas noče posebnih pravic. Vsi pa odločno terjamo, naj se

dalje na 8. strani ■

Kapitalizem se prenavlja po naravni poti?

Znani italijanski dnevnik »La Repubblica« je prejšnji mesec praznoval 10-letnico izhajanja. Ob tej priložnosti je njegovo glavno uredništvo priredilo več srečanj, ki so globoko odjeknila v italijanskem političnem in gospodarskem življenju. Tako je dnevnik sredi februarja priredil v Rimu simpozij o reformi kapitalizma v Italiji.

Na simpoziju, ki so se ga udeležili vidnejši predstavniki italijanskega političnega in gospodarskega življenja, od glavnega tajnika Krščanske demokracije De Mite, glavnega tajnika republikanske stranke Spadolinija, finančnega ministra Visentinija do bivšega glavnega tajnika sindikata CGIL Lama in bivšega socialističnega ministra Giolittija, so govorniki za okroglo mizo skušali predvsem odgovoriti na vprašanje, kdo bo v Italiji prenovil kapitalistični sistem.

Bivši minister, ekonomist Andreatta, ki pripada krščansko demokratski stranki, je naglasil, da leva alternativa, za katero se zavzemajo zlasti komunisti, ne bo mogla prenoviti kapitalizma v Italiji brez lastnega Bad Godesberga, se pravi, če prej ne

bo spravila na podstrežje marksizma (v gospodarskem pogledu), kot je že pred mnogimi leti naredila zahodnonemška socialdemokracija. Vidnejši predstavnik republikanske stranke, bivši minister La Malfa je podvomil, da bi mogle kapitalizem v Italiji prenoviti sile sedanje vladne večine, razen če ne bi znale prej odpraviti svojega omahovanja na odločitveni ravni. Morda bo mogla in znala kapitalizem prenoviti — so poudarili — politična koalicija, o kateri pa v tem trenutku še ni ne duha ne sluha.

Ob okrogli mizi so sodelovali Giorgio La Malfa, Nino Andreatta, Giorgio Ruffolo in Alfredo Reichlin, ki politično pripadajo vsem važnejšim italijanskim strankam. Njihova izvajanja so bila vsebinsko precej različna, kar lahko rečemo tudi o njihovih predlogih.

Republikanec La Malfa je ostro kritiziral sedanjo vlado, kateri je očital, da ni sposobna gledati preko »celine« in da zlasti ni razumela, kako se italijanski gospodarski sistem ne more prenoviti, če se bodo sedanje vladne sile še dalje zavzemale

dalje na 2. strani ■

Vladna socioekonomska politika

V italijanskem gospodarskem položaju so zadnje dni značilna zlasti naslednja socioekonomska dejstva: borza se dviga, inflacija pada, a dolar in cena petroleja s padanjem koristita socioekonomskemu razvoju Italije.

Po zadnjih poročilih statističnega zavoda Istat zdaj letna stopnja inflacije v Italiji znaša 7,6 odstotka. Tako ugodnih rezultatov že ni bilo 13 let. Decembra 1972 je indeks znašal 7,4 stopnje in naslednje leto je prekosil 8 odstotkov. Kasneje se je zelo naglo dvignil preko 10 odstotkov. V nasprotju s takratnim dviganjem je zdaj mogoče pričakovati nadaljnje padanje. Za marec so namreč tudi ugodna predvidevanja, ker bodo družine prihranile zaradi pomenitve metana okrog tisoč milijard lir.

Tudi sredi prejšnjega tedna se je borza dalje dvigala, tako da so nekateri gospodarski krogi celo zaskrbljeni zaradi preneglega dviganja. Morebitni padec bi namreč lahko povzročil paniko med varčevalci, vendar je dvig tudi tujih borz varnostni ventil za Italijo.

Vladna večina v Italiji po mnenju gospodarskih komentatorjev še ni dovolj izkoristila padanja cene petroleja in dolar-

jev v svetu. Proračunski minister Romita je izjavil, da pomeni padec vrednosti petroleja na 17 dolarjev za sod ter dolarja na 1.600 lir znižanje inflacije v Italiji na pet odstotkov. Tako se bo javni primanjkljaj prvič znižal na okrog stotisoč dolarjev, medtem ko je prej presegal sto deset tisoč dolarjev.

Zakladni minister Gorla je govoril o ozdravljenju javnih financ, o povečanju dohodkov, o višku tekočih izdatkov ter o kapitalnih izdatkih. S socialnega vidika pa je glavno dejstvo načrt, katerega je pripravil za reformo pokojnin minister za delo De Michelis.

—o—

SVETOVALEC ŠTOKA V PALERMU

V Palermu je v teku deveti kongres Vsedržavnega združenja dežel, pokrajin in občin. Udeležence je pozdravil predsednik Serafini, nakar je tajnik Martini podal poročilo. Dalje je bilo govora tudi o jezikovnih skupinah in narodnih manjšinah v Italiji. O tem so govorili predvsem predstavniki iz Južne Tirolske in deželni svetovalec Slovenske skupnosti Štoka. Štoka je še posebej naglasil nujnost zakonske zaščite Slovencev v Furlaniji - Julijski krajini.

RADIO TRST A

■ **NEDELJA**, 16. marca, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Čarodejni novič«, radijska nadaljevanka; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 12.30 Glasbeni mozaik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Prva repriza: Ob 400-letnici Primoža Trubarja. Jože Rode: »Dedinja vere je troblja bila: od tod do Slovencev Trubar je trobil naglas, bukve jim svete pismoč«, dramska nadaljevanka; 15.40 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditvev; 16.00 Športne novice; 18.00 Neposreden prenos košarkarske tekme Corona Cremona - Jadran; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **PONEDELJEK**, 17. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotichek: »Ali nas poznaš?«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester Radiotelevizije Ljubljana v Avditoriju RAI v Turinu; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **TOREK**, 18. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Nediški zvon; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladi mladim; 15.45 Postni govor; 16.00 Med Brdi in Jadranom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester Radiotelevizije Ljubljana v Avditoriju RAI v Turinu; 18.00 Pier Paolo Pasolini: »Ubesedovanje«, drama, prevedla A. Lenka Rebula Tuta; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **SREDA**, 19. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Gledališki glasovi po stezah spominov; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Oktet Škofije, Oktet France Bevk iz Otaleža in Primorski okteti iz Ajdovščine; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 »Carobni globus«; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mezzosopranska Nora Jankovič; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **ČETRTEK**, 20. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenske popevke; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezrimo!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Letošnja revija »Primorska poje«; 18.00 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **PETEK**, 21. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Na goriškem valu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Akademski pevski zbor »Boris Kraigher« iz Maribora; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Iz filmskega sveta; 15.45 Postni govor; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Letošnja revija »Primorska poje«; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **SOBOTA**, 22. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v občinskem gledališču v Trzinu; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Pogovori o kulturi sožitja; 15.00 Otroški kotichek: »Iz kota v kot«; 16.00 Popotovanje Duška Jelinčiča po Južni Ameriki; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dramska vetrovnica: Ob 400-letnici Primoža Trubarja. Jože Rode: »Dedinja vere je troblja bila: od tod do Slovencev Trubar je trobil naglas, bukve jim svete pismoč«, dramska nadaljevanka; 19.00 Radijski dnevnik.

Iz naše preteklosti

PEREČE VPRAŠANJE.

Danes se hočemo dotakniti vprašanja, o katerem v naši javnosti ni bilo skoro še niti govora, ki pa marsikaterega našega pridnega mladeniča in marsikaterega skrbnega očeta teži in tlači kot mora. Vprašanje se tiče naše učeče se mladine, našega zorečega razumništva.

Naše ljudstvo je bilo vedno ukaželjno. Se v časih, ko je bila šola nekaka predprava plemstva in bogatega meščanstva, najdemo mnogo priprostih kmečkih fantov po takratnih šolah in marsikateri izmed njih si je s svojo nadarjenostjo in pridnostjo priboril svetovni sloves. Ko smo prišli do svojih lastnih šol, so se iste množile in širile, da smo imeli na vseh poljih svoj izobraženi naraščaj in smo lahko povsod tekmovali s svojimi kulturnimi sosedmi ter vsako mesto lahko zasedli s svojim človekom. Spomnimo se samo, kako je hrumelo in valovilo na tisoče slovenskega dijaštva v predvojnih letih po goriških ulicah, pa imamo jasno sliko o pestrosti in bogatosti naše predvojne šole. In vsa tista številna mladež je vedro gledala v svetlo bodočnost. Bilo ni nikakih zaprek, ki bi ji zastavljale pot do cilja.

Kako je pa danes?

Imamo lepo število visokošolcev, od katerih nekateri dokončujejo svoje študije v inozemstvu, drugi posečajo italijanska vseučilišča. Imamo tudi precejšnje število srednje-šolskega dijaštva, ki tu v Gorici od leta do leta narašča.

In kakšna bodočnost se obeta tej naši mladini? Ali ne bosta zastoj trud in napor, ki ju mora prenesti akademik, ko se pripravlja za razne izpite? Ali ne bosta zaman bojazen in bridkost mladega srednješolčka, ko stisne prvič pod pazduho učene, drage knjige? Ali ne bodo brezplodni troški in žrtve, ki jih je treba doprine-

sti za študenta, se vprašuje oče, ko šteje težke novce za stanovanje in knjige? To so vprašanja, to so moreče skrbi, ki nas tarejo. In opravičeno!

Kakor stoje sedaj razmere, ne more naš človek po končanih visokošolskih študijah računati na državno službo. Le predobro vemo in mnogi tudi čutijo, kako je bilo veliko slovenskih uradnikov odslovljenih iz državne službe samo zato, ker so bili Slovenci. Od takrat se pa ni položaj prav nič izboljšal, mogoče se je celo poslabšal. Pri vseh uradih so za našega izobraženca vrata takorekoč zaprta. Niti misliti si ne moremo in ne smemo, da bi v upravni službi ali na sodnji ali pri železnici namestili slovenskega pravnikarja. V nič ugodnejšem položaju pa niso naši novi profesorji, zdravniki, inženirji itd. Vsem je odprta samo ena pot: pot zasebne službe ali pa pot v tujino. Toda zasebnih mest je pri nas zelo malo in so že večinoma vsa zasedena, prostim poklicem kot odvetnikom in zdravnikom radi številnega naraščaja tudi kmalu ne bo preostajalo kruha. Pot v tujino je pa grenka in trnjeva, kajti vsak naš izobraženec visi z vsem srcem na svoji rodni grudi in ve in čuti, da ga ona rabi in kliče.

Da po možnosti obvarujemo naše naraščajoče razumništvo gorjã, ki mu preti, moramo vprašanje, ki smo je danes načeli, vzeti v resen pretres. Pregledati in prešteti moramo vrste našega visoko in srednješolskega dijaštva in določiti smernice, po katerih naj se v bodoče vrši šolanje naše mladine. Preudariti in razmotriti moramo točno, kakšne šole naj obiskujejo naši otroci, da bodo prišli do kruha in ne bodo žrtve in trud zaman. Staršem, ki večkrat ne vedo kako in kaj, bomo šli potem lahko z resnim nasvetom na roko in mladini, naši bodočnosti, bomo ustvarili možnost dela in ustvarjanja.

Goriška straža, 18. novembra 1925

Kapitalizem se prenavlja po naravni poti?

■ nadaljevanje s 1. strani

za dosego polne zaposlitve in hkrati za pravično porazdelitev dohodkov, ne da bi prej omejile potrošnjo v korist investicij. Bivši minister Andreatta, ki je po poklicu vseučiliški profesor ekonomije, je kritiziral ministrskega predsednika Craxija, češ da se ni odpovedal populističnim stališčem, značilnim za italijansko levico, in da se je kot prvi predsednik vlade spustil v nepotrebno polemiko z monetarnimi oblastmi. Andreatta je kritiziral populistične težnje, ki so značilne za današnje sodstvo, za današnjo univerzo in za zdravstveno službo v Italiji. Komunist Reichlin je opozoril na nekatere trenutne absurde v Italiji, saj ima FIAT tisoč milijard lir dobička, medtem ko je postala trgovinska bilanca prometnih sredstev prvič v zgodovini pasivna, podjetje Montedison postaja ponovno pomemben akter v italijanskem finančnem življenju, medtem ko znaša primanjkljaj kemične industrije pet tisoč milijard.

Iz izvajanj govornikov za okroglo mizo je bilo razvidno, kako vsi soglašajo, da je italijanski kapitalistični sistem v globoki krizi, zaradi česar so nujni takojšnji in koreniti posegi. V to smer bi morale pritiskati vse leve sile v Italiji, skupno s svojimi zavezniki. Te sile bodo tudi gotovo dosegle uspeh, če bodo znale prej predvsem prenoviti same sebe, medsebojne odnose in odnose z ostalimi politični strankami. Tako je bivši minister Giolitti dejal, da levica brez lastne prenovne ne bo sposobna vladati in ne bo mogla torej spremeniti stanja v Italiji, ki je edina država na Zahodu, kjer leve sile niso nikdar prišle na oblast. Carlo De Benedetti, voditelj znanega podjetja Olivetti, mu je takoj posredno odgovoril, da se bo kapitalizem spremenil, ne glede na delovanje levih sil, češ da se kapitalizem prenavlja v dejanjih in ne s programi, ne s politično akcijo. Govornik je naglasil, da se kapitalizem postopno spreminja v gospodarsko demokracijo oziroma v demokratični kapitalizem po naravni poti.

Problematika proste cone v Trstu

V Trstu je obsežna polemika v zvezi s prostimi conami. Gre za prosto cono v mestu samem ali za proste cone na obmejnem področju med Italijo in Jugoslavijo ter za izenačenje končno med prostimi carinskimi točkami ali prostimi conami v Hamburgu in Trstu.

O tej problematiki so razpravljali na sestanku, katerega so se udeležili predsednik tržaške trgovinske zbornice Tombesi, predsednik pristanišča Zanetti, župan Ricchetti ter predsednik pokrajine Marchio.

Sklenili so, da bodo ustanovili tri komisije za študije o zadevi. Prva komisija naj bi razpravljala o prosti coni v Trstu, ki bi bila v skladu s smernicami Evropske gospodarske skupnosti. V komisiji bodo ugodni politični in ekonomski predstavniki.

Druga komisija bo imela na delovnem sporedu zapleteni predlog, naj bi v Trstu ustanovili prosto valutno cono. S tem naj bi olajšali delovanje trgovinskih operaterjev s tujino. Ukrep naj bi koristil tudi navtičnemu pristanišču v našem mestu.

Tretja komisija bi vzela v proučitev razvoj pristanišč Gornjega Jadrana v korist Srednje Evrope. Posebno pozornost bi morali posvetiti tarifam. Pri študijah naj bi sodeloval Inštitut za prevoze in njihovo integracijo v okviru Evropske gospodarske skupnosti, katerega so ustanovili pri tržaški univerzi.

Značilni odnosi med tržaškimi strankami so se glede proste cone razvili v zvezi z razpravo v Evropskem parlamentu v Strassbourgu. Evropska poslanca komunist Rossetti in demokristjan Costanzo sta v Strassbourgu stavila predlog za izenačenje glede prostih con Trsta s Hamburgom. Predlog je že podprla komisija evropskega parlamenta za zunanje gospodarske odnose. Prireditve morata dati še sam evropski parlament ter izvršni odbor ali vlada Evropske gospodarske skupnosti. Resolucijo Rossettija sta podprla tako pristaniška ustanova v Trstu, katero vodi demokristjan Zanetti, kot Lista za Trst.

Po drugi strani pa se Lista za Trst dalje prepira s komunisti in socialisti zaradi predlogov, katera sta ti dve stranki stavili v italijanskem parlamentu za gospodarsko sodelovanje na obmejnem področju med Italijo in Jugoslavijo. Vlada je za to sodelovanje že nakazala na podlagi letošnjega finančnega zakona 255 milijard lir.

Melonarji trdijo, da to obmejno sodelovanje pomeni samo novo izdajo osimske cone na Krasu, katero je pred 10 leti s podpisami zavrnilo 65 tisoč Tržačanov.

Najmanj je mogoče reči, da gre za veliko zmešnjavo iz političnih interesov posameznih strank. Cona na Krasu je bila zavržena zaradi lokacije, in ne zaradi gospodarskih interesov v korist Trsta, ter zaradi začrtanja italijansko-jugoslovanske meje, kar pa je politični problem.

Hvalevredna je podpora melonarjev izenačenju prostih con v Hamburgu in Trstu. Če pa odklanjajo vsako gospodarsko sodelovanje z Jugoslavijo, pa so na zgrešeni poti, ker na mejah lahko vladata samo mir ali vojna.

—o—

V Trstu se je končal pokrajinski kongres KPI. Med drugim je bilo sklenjeno, da tržaška federacija KPI ne bo več avtonomna, kot je bila od leta 1954, ko se je v Trst vrnila italijanska uprava, temveč povsem enaka ostalim federacijam po državi. V novem centralnem komiteju je 15 članov slovenske narodnosti. Na vsedržavnem kongresu KPI, ki bo v kratkem v Firencah, bodo tržaško federacijo zastopali štirje delegati, med njimi Slovenec prof. Miloš Budin, župan v Zgoniku. V novem centralnem komiteju ni več bivšega poslanca Albina Škerka.

Vsedržavni zdravstveni načrt

Aprila bi moral pričeti veljati prvi vsedržavni zdravstveni načrt v Italiji, če ne bo prišlo do kakšnih zakasnitev. O načrtu je te dni razpravljala vsedržavni zdravstveni svet ter ga morata potrditi še pristojni ministrski odbor in ga ratificirati parlament.

Vsodržavni zdravstveni načrt predvideva preko 130 tisoč milijard izdatkov v triletju 1986-1988 s 15 intervencijskimi programi v celotnem zdravstvenem sektorju. Glavne točke načrta so naslednje: en zdravnik naj pride na pet bolniških postelj v bolnišnicah, v bolnišnicah naj bo pet postelj na tisoč prebivalcev področja, povprečno smejo bolniki ostati v bolnišnicah samo 10 dni in končno naj pride samo ena bolniška postelja na tisoč prebivalcev rehabilitacijske strukture.

V treh letih naj bi znižali sedanjih 477 tisoč bolniških postelj na 370 tisoč, kar naj bi bila po statistikah kapaciteta izkoriščena od 63 na 80 odstotkov. Število v bolnišnici preživelih dni naj bi skrčili od 116 milijonov 600 tisoč na 105 milijonov 600 tisoč.

NOVICE

Kakih 40 km od Cape Canaverala so v morju našli kabino vesoljske ladjice Challenger, ki je eksplodirala 28. januarja, 73 sekund po izstrelitvi. V kabini so bila tudi trupla vseh sedmih kozmonavtov. Na tistem mestu je morje globoko 30 metrov.

Glavni tajnik KPI Natta se je v Bonnu srečal s predsednikom zahodnonemške socialdemokratske stranke Brandtom. Ob tej priložnosti je Natta med drugim dejal, da obe stranki združuje evropska razsežnost in da se italijanski komunisti smatrajo za naravni del Zahoda.

V nedeljo, 16. t.m., bodo v Franciji državnozborske volitve. Svetovno javnost predvsem zanima, če se bo socializem posrečilo ohraniti oblast ali ne.

Francosko in svetovno javnost je razburila vest, da so pripadniki filoiranske skupine v Libanonu ugrabili sedem časnikarjev in snemalcev francoske televizije »Antenne 2«.

Italijanski ministrski predsednik Craxi se je 8. t.m. udeležil slovesnosti umestitve Maria Soaresa za novega predsednika portugalske republike. Na slovesnosti je bil prisoten tudi tajnik PSDI Nicolazzi.

Kot rečeno, bo za vsedržavni zdravstveni načrt porabljenih v treh letih 130,605 milijarde lir. Za kapitalni del vsote ali investicije bo šlo pet tisoč 80 milijard lir.

Govorili smo o 15 intervencijskih programih. Ti se nanašajo na nadzorstvo okolja življenja in dela, na nadzorovanje higiene prehrane in zatiranja napačnega prehranjevanja, okrepitve nujnih sanitarnih potreb ter končno podpore mladinskega športnega udejstvovanja.

Seveda gre še za druge sektorje, kot za zaščito materinstva, zdravja starih ljudi ter mentalnega zdravljenja. Enako ni dovoljeno pozabiti handikapiranih, reševanja narokomanov ter vključevanja prvih in drugih ponovno v delovni svet.

Posebno poglavje predstavlja pomoč starim ljudem, ki si ne morejo sami sebi pomagati. V Trstu se je treba zavedati, da se prebivalstvo stalno stara ter je že skoraj tretjina ljudi starih preko 65 let.

Za nesamozadostne ljudi govorijo, da bodo preuredili Gregorettijev dom. Groza pa prevzema ljudi, zlasti družinske člane ter na splošno ljudi s srčno kulturo, ko se zapirajo zdravstvene zgradbe kot n. pr. pri Svetem Ivanu ali se govori z veliko lahkotnostjo o prevelikem številu postelj v bolnišnicah ali o znižanju puste statistike v Italiji na evropsko ali svetovno raven.

Po republiški ustavi morajo vse javne zdravstvene in skrbstvene ustanove skrbeti za državljanke, ki v mejah možnosti za nezgode, bolezni ali starosti plačujejo visoke davke, kot jih predpisujejo zakoni. Lahko je govoriti, kadar je človek zdrav, a bolniki in stari ljudje imajo pravico do pomoči tako na podlagi svojih prispevkov kot zlasti republiške ustave in recimo — vsedržavnega zdravstvenega načrta.

Za zaščito jezikovnega bogastva

V francoskem mestu Tours je bila 1. marca okrogla miza o rabi jezika v najsoodobnejših komunikacijskih in informacijskih sredstvih, ki jih nudi elektronika. Nastopil je tudi glavni tajnik Evropskega sveta Marcelino Oreja, ki je prebral manifest v obrambo pisanega jezikovnega in kulturnega bogastva Evrope. Izjavil je, da grozi nevarnost zapostavljanja manj razširjenih jezikov, ker pač elektronski stroji zahteva-

jo standardizirano govorico. Bogastvo Evrope pa je ravno v različnih kulturah in jezikih, ki jih je treba braniti. Zato Evropski svet predlaga skupne napore za ustvarjanje drugačne industrijske politike na jezikovnem področju. Posebna delovna skupina naj pripravi predloge za to, da bi se tudi v dobi elektronike enakopravno uporabljali vsi jeziki. Tu je potrebno sodelovanje vlad, znanstvenikov.

Ricmanjski teden bogat in pester

Slovensko kulturno društvo Slavec iz Ricmanj se drži dolgoletne tradicije in tudi tokrat pripravlja svoj »Ricmanjski teden«, niz kulturnih pobud, ki so značilne za ta spomladanski čas, ko se v Ricmanjih spomnijo tudi svojega vaškega zavetnika sv. Jožefa.

Letošnje prireditve društva Slavec, so se začele včeraj, v sredo, 12. t.m., za danes pa je napovedano gostovanje dramske skupine društva »Igo Gruden« iz Nabežine z veseloigro »Kje je meja?«. V soboto, 15., bo ob 20. uri koncert narodno-zabavnega ansambla Toneta Kmecla iz Ptuja. Za nedeljo, 16. so organizatorji napovedali za 14. uro promenadni koncert ricmanjske godbe na pihala, ki jo vodi E. Krizanovski, zvečer, ob 20. uri pa koncert rock skupine »Agropop« iz Ljubljane. Na sam praznik sv. Jožefa bo zvečer, ob 20. uri, tudi tokrat v prostorih kulturnega doma v Ricmanjih, kulturni večer na katerem bodo nastopili učenci celodnevni osnovnih šol »Ivan Trinko« in »Mara Samsa«, mešani pevski zbor »Slavec«, ki ga vodi Aldo Kumar, ter člani domače dramske skupine, ki bodo v režiji Draga Gorupa uprizorili veseloigro »Damoklejev meč«.

V teh dneh bo od 19. do 22. ure mogoče tudi ogled likovne razstave društva likovnih umetnikov slovenske obale, ki so jo včeraj odprli v Babni hiši.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE - TRST GOSTOVANJE DRAME SNG MARIBOR

Matej Bor

RAZTRGANCI

Režija Voja Soldatovič

- v petek, 14. marca ob 20.30 - ABONMA RED A in D
v soboto, 15. marca ob 20.30 - ABONMA RED B, F in E
v nedeljo, 16. marca ob 16. uri - ABONMA RED C in G
v ponedeljek, 17. marca ob 20.30 V Kulturnem domu v Gorici ABONMA RED B
v torek, 18. marca ob 20.30 v Kulturnem domu v Gorici ABONMA RED A in C

Bogat prikaz pomena nabrežinskih kamnolomov

V petek, 7. t.m., se je kljub deževnemu vremenu zbralo na nabrežinskem trgu veliko število domačinov, da bi bili prisotni na odprtju bogate razstave ob 2000-letnici nabrežinskih kamnolomov, ki jo je priredila devinsko-nabrežinska občina v sodelovanju s tržaško Trgovinsko zbornico in kulturnim društvom »Igo Gruden« iz Nabežine. Po krajšem koncertu nabrežinske godbe na pihala, ki je nastopila pod vodstvom kapelnika Misleja, je pred spomenikom ob 2000-letnici kamnolomov spregovoril in pozdravil vse prisotne župan Bojan Brezigar. V svojem govoru je poudaril pomen te pobude, se zahvalil vsem, ki so pri njej sodelovali in zaželel, da bi bila to priložnost za vsestranski napredek občine in njenih kamnolomov.

V dvorani kulturnega društva »Igo Gruden«, kjer je nameščena zgodovinska razstava, je spregovoril predsednik društva Antek Terčon. V svojem govoru se je Terčon spomnil prve kamnarske razstave in rajnega Stanka Devetaka, ki je dalzanjo pobudo. Omenil pa je vseh sedem sodelavcev, ki so poleg njega pripravili zanimivo in bogato zgodovinsko razstavo, ki obiskovalcu prikaže zgodovino izkoriščanja nabrežinskega marmora od antike do naše polpretekle dobe. Gre za fotografske sponetke, a tudi za številne dokumente in fotokopije starih listin, ki nam izpričujejo kamnarstvo na področju Nabežine in bližnje okolice.

V župnijski dvorani, nasproti društvene dvorane, si obiskovalci lahko ogledajo razstavo o kamnarski proizvodnji v pokrajini. Pripravila jo je Tržaška trgovinska zbornica. Zato je na dvorišču župnijske dvorane spregovoril njen predsednik Giorgio Tombesi. V isti dvorani si obiskovalec lahko ogleda tudi zanimive diapozitive o sedanji proizvodnji kamna. V istih prostorih si je mogoče ogledati prikaz geološke strukture tal Krasa in specifično nabrežinskega področja.

Tretji razstavljalni prostor so organizatorji pripravili na Ušajevi domačiji, značil-

nem kraškem poslopju v stari vasi. Tu je nastopil domači mešani pevski zbor, ki je pod vodstvom Matjaža Ščeka zapel dve pesmi. Sledila je predstavitev etnografske razstave, v glavnem kamnarskega orodja in miniaturnih izdelkov, del katerih je prispeval kamnosek Milan Pernarčič. Spregovoril je občinski svetovalec Alfredo Burgher, ki je svoje misli usmeril v prihodnost in zaželel, da bi kamnarstvo nudilo možnost zaposlitve mladini. Med eksponati, ki si zaslužijo pozoren ogled, je tudi voz za vprežno živino, kot so ga uporabljali v preteklosti za prevažanje kamenja. Gre za zanimivost, saj je mogoče le še malokje videti voz za vprežno živino, kaj šele tak posebno zgrajen voz.

Zadnji razstavljeni prostor, ki tudi zasluži, da si ga ljudje ogledajo, je v spodnjih prostorih nabrežinske občinske knjižnice. Tu so razstavljenе slike in nekateri kamniti eksponati, ki pričajo, kako je tudi likovna umetnost pozorna na kamnarsko dejavnost v Nabežini in okolici. Med razstavljenimi slikami domačih umetnikov je tudi delo umetnika Grubisse, isto, ki so ga organizatorji uporabili pri tisku priložnostnega plakata.

Ob tej priložnosti predvajajo v Nabežini tudi nagrajeni film nabrežinskih srednješolcev z naslovom »Kamen, živa zgodovina Krasa«, v prostorih knjižnice pa bodo v teh dneh do velike noči tudi nekatera srečanja o raznih vprašanjih s področja kamnarstva.

Precejšen odmev je bila tudi nedeljska pobuda vodenega obiska Rimskega kamnoloma.

V nabrežinski občini imamo torej možnost, da spoznamo in odkrijemo marsikaj zanimivega o dejavnosti, ki je posebno na

nadaljevanje na 8. strani ■

—o—

POKRAJINSKI KONGRES SLOVENSKE SKUPNOSTI V TRSTU 12. APRILA

Tudi Slovenska skupnost se pripravlja na svoje kongrese. Po pokrajinskem kongresu SSK v Gorici, ki je bil 29. januarja, je sedaj na vrsti Tržaška. Njen kongres bo, kot je bilo objavljeno, v soboto, 12. aprila popoldne. Tako je namreč določilo predsedstvo kongresa, ki je po statutu pristojno za njegovo formalno sklicanje.

V obdobju od 28. februarja do 12. aprila se bodo odvijali zbori ali kongresi krajevnih sekcij. Kongres sekcije Devin - Nabežina je bil 3. marca. Pred dnevi so se na sedežu stranke v Trstu zbrali tajniki krajevnih sekcij, kjer jih je izvršni odbor seznanil s podrobnimi pripravami za bližnji pokrajinski kongres, na katerem bo poudarek predvsem na programskih smernicah ter obnovitvi strankinih organov na osnovi enotnega programskega dokumenta in volilne liste.

Posamezne sekcije so vabljenе, da do prve polovice tega meseca določijo datum svojih kongresov in jih po možnosti razporedijo tako, da se ne bi medsebojno križali. S tem v zvezi je bil govor, naj bi v okviru posameznih sekcij omogočila izvolitev delegatov tudi iz mladinskih vrst.

Pomembna slovesnost na Repentabru

Na Repentabru je bilo v nedeljo, 9. t.m., slovesno odprtje župnijskega doma, ki je bil poimenovan po župniku Emilu Westru. Ta je deloval na Repentabru v obdobju med obema vojnama, med zadnjo vojno in vse do leta 1946. Prav v teh dneh poteka 40-letnica njegove smrti.

Slovesnosti so se začele v župnijski in božjepotni cerkvi na Tabru, kjer je škof Bellomi v svojem govoru opozoril množico župljanov, vernikov in prijateljev tega edinstvenega kraškega kraja ter prisotne oblasti na pomen slovesnosti, saj ta pomeni nekakšno krono večletnih naporov za obnovitev repentabske cerkve in bližnjih poslopij, za kar se je s posebno vnemo trudil sedanji župnik Tone Bedenčič. Škof Bellomi je poudaril, kako iz golih zidov in skal na vrhu griča izžareva tudi prava kultura in zvestoba narodu in Cerkvi. Škof je o-

pozoril na moč odpuščanja, ki mora biti močnejše od maščevanja, saj sovraštvo ne spada med demokratične pojave. Zato naj bo novi župnijski dom hiša miru

Po maši je bil obred na prostem pred novim župnijskim domom. Življenje in delo župnika Westra je orisal Tone Bedenčič, župljani pa so orisali potek obnovitvenih del, dejavnost raznih skupin, ki že uporabljajo novi dom, ter se zahvalili ustanovam in denarnim zavodom ter vsem posameznikom, ki so prispevali pri obnovi. Nekateri so izpričali osebne spomine na pokojnega župnika. Govorili so Walter Milič, Neda Grizonič, Karlo Guštin, Milko Guštin in drugi, spregovoril pa je tudi repentabski župan Pavel Colja, ki je posredoval pozdrave občinske uprave ter obljubil pomoč za dokončno ureditev Repentabra.

Izšla je prva letošnja številka »Števerjanskega vestnika«

»Števerjanski vestnik« stopa v osemnajsto leto. Prav na to dejstvo nas spominja uvodnik v prvo letošnje številko, v katerem je med drugim zapisano: »Veselimo se našega dela. Kljub kakemu spodrsljanju, ki smo ga v teh letih zagotovo zagrešili, smo napisali veliko resnice. Imeli smo vsaj korajžjo resnico napisati, tudi če je bolela«.

Ker gre za vestnik, je logično, da list spremlja in poroča o dogajanju v Števerjanu od decembra do danes. Zato je prvi članek namenjen praznovanju božiča v Števerjanu. Pravzaprav gre za poročilo o delovanju pevskih zborov iz Števerjana v božičnem času. Razen na slovesni polnočnici so pevci in pevke nastopili še na treh božičnicah, oz. koncertih božičnih pesmi, od katerih je bil po mnenju pisca članka najpomembnejši nastop v Ronkah 5. januarja letos.

Že naslednji čas pa nas postavlja v sodobnost, »Duhovni nagovor«, tako se glasi namreč naslov, ki je izrazito postno obarvan. Kratke vesti nas seznanjajo z dejavnostjo v občini Števerjancev. Kmetijski tehnik Ivan Vohrič tokrat piše o »fragolinu«, črnem vinu posebne kakovosti in okusa, ki ga pridobivamo iz grozdja črne izabele. Vestnik seveda ni mogel mimo poročanja o šestem pokrajinskem kongresu Slovenske skupnosti v Gorici, svoj sestanek pa je imela tudi sekcija Slovenske skupnosti v Števerjanu, ki je imela tako

priložnost nekoliko bolj umirjeno prerešati svoje notranje težave in posledice, ki so bile neizogibne ob zadnjih volitvah.

Lep članek se spominja pred kratkim umrlih zaslužnih Števerjancev, bratov Remigija in Ivana Corsija.

Kratek, a premisleka vreden je enajstvrstični zapis o osipu otrok v števerjanski osnovni šoli ...

V zvezi s širjenjem ponarejenega Števerjanskega vestnika objavlja list dva krajša zapisa. Slovenskega kulturnega dne so se pri Števerjanskem vestniku spomnili z objavo govora, ki ga je lani imel v prostorih društva Sedej časnikar Saša Martelanc. Sledi ponatis iz Primorskega dnevnika članka o obnovitvi odbora Briške gorske skupnosti.

Naslednji članek poroča o težavah v občinskem svetu in utemeljuje, zakaj je svetovalec Svetovalske skupnosti zapustil občinsko sejo. Iz ljubljanske Družine ponatiskuje Števerjanski vestnik članek prof. dr. Antona Stresa z naslovom »Različni obrazi klerikalizma«. Prav tako iz Družine

ne je vzet intervju z gospo Mirjam Tozon, priznana organistko in pevko, mamo sedanjega pevovodje števerjanskega zbora Tomaža Tozona.

Bralce opozarja list tudi na občinsko okrožnico o zakonu št. 47 z dne 28.5.1985 o legalizaciji črnih gradenj in kasnejšega dopolnila in spremembe.

—o—

ST. POELTEN — PRESTOLNICA SPODNJE AVSTRIJE

Spodnja Avstrija, ena izmed devetih dežel avstrijske republike, bo končno dobila svoje glavno mesto. To bo St. Poelten, ki leži kakih 60 kilometrov zahodno od Dunaja in šteje komaj 50 tisoč prebivalcev. To je rezultat ljudskega glasovanja, na katerem je za prestolnico Spodnje Avstrije tekmovalo pet mest, med njimi Wiener-Neustadt. Zmagal je, kot rečeno, St. Poelten. Spodnja Avstrija je bila edini avstrijski Land brez glavnega mesta, in to že vse od leta 1921. Upravni uradi omenjene dežele so bili nameščeni na Dunaju. Ljudsko glasovanje je bilo na pobudo Ljudske stranke, nasprotovali pa so mu socialni demokrati. Formalnosti glede proglatitve St. Poeltena za glavno mesto Spodnje Avstrije bodo urejene po dogovoru med socialisti, ki upravljajo mesto, in med krščanskimi demokrati, ki so na vladi v deželi.

Z druge strani meje

Alojzija Mlakar - biseromašnik

V nedeljo, 2. marca, je bila na Mirenskem Gradu pomenljiva slovesnost ob 60-letnici mašništva tam živečega misijonarja Alojzija Mlakarja. Za to priložnost se je na tem prijaznem gričku v prostorni cerkvi Zalostne Matere božje zbralo okrog oltarja več sobratov lazaristov, nekaj okoliških duhovnikov in mnogo vernikov, na koro pa je ubrano prepeval domači mešani cerkveni pevski zbor. Slavnostni govornik je bil znani slovenski lazarist, v Rimu delujoči dr. Franc Rode.

Slavljenec Alojzija Mlakar se je rodil 7. junija 1900 v Divači, gimnazijo in teologijo je obiskoval v Ljubljani, noviciat pa je opravil v Gradcu in Ljubljani. V duhovnika je bil posvečen 27. februarja 1926. Bil je nekaj časa misijonar na Kitajskem, a se je moral zaradi bolezni vrniti in se je nastanil na Mirenskem Gradu. Decembra '34 so ga fašisti zaprli in ga 10. januarja 1935 izgnali v Jugoslavijo. S tem je bil uničen zadnji slovenski samostan v Italiji. Službo-

val je v Radečah pri Zidanem mostu in med vojno v Ljubljani, že leta 1945 pa se je vrnil na Mirenski Grad in bil devet let superior samostana lazaristov. Kasneje je deloval v Beogradu in na Raki na Dolenjskem, jesen svojega življenja pa preživlja spet na Mirenskem Gradu, kjer po svojih močeh pomaga sobratom, zlasti pri spovedovanju, njegova posebna skrb pa je vedno veljala številnim rožam v obširnih vrtovih grička nad Mirnom.

Povojno dobo zaznamujeta na Mirenskem Gradu zlasti dve osebnosti, tj. naš slavljenec in drug dolgoletni superior, Alojzija Trontelj, sad njunega truda pa je, da je bila cerkev obnovljena in okrašena z mnogimi umetniškimi deli Toneta Kralja, v prenovljen, med vojno porušen samostan, ki leži ob cerkvi, pa so se naselile upokojene sestre usmiljenke. G. Mlakar je na Mirenskem Gradu dalj časa vodil tudi pevski zbor. Ukvarjal se je nadalje z jezikoslovjem in prevajanjem, kar je nadrobneje naštet v 10. zvezku PSBL, kjer med drugim beremo, da so njegove predloge za izboljšanje besedila v novem slovenskem misalu in brevirju močno upoštevali. Leta 1979 je v Koledarju Goriške Mohorjeve družbe objavil obširen zgodovinski spis o romarski cerkvi Zalostne Matere božje

Biseromašnik Alojzija Mlakar s svojim zadržanim, a plemenitim nastopom in z globoko predanostjo duhovniškemu poklicu že dolga leta zaznamuje prisotnost duhovnega v tem važnem središču Cerkve na Slovenskem, ne nazadnje pa je potrebno omeniti njegovo zvestobo narodu, tudi v težkih zlodovinskih trenutkih. Ob častitljivem jubileju mu iskreno voščiti tudi naš list.

Občinska kriza v Trziču

Nastala je kriza v občinski upravi v Trziču. Na zasedanju občinskega odbora z 7. t.m. sta javila svoj odstop oba socialnodemokratska predstavnika. Levičarska uprava je tako v manjšini. Še ta mesec bo zasedal občinski svet, da se uradno seznanjajo z začetkom krize oziroma da ukrepa za izpolnitev odbora. Če v tem času ne bo prišlo do razčiščenja, bodo odstopili še župan in ostali odborniki.

Kriza v odnosih med strankami vladne in deželne večine, ki se je na Goriškem začela zaradi dogodkov v Gradežu, nadaljevala pa na pokrajinski ravni, je tako dobila svoj odmev tudi v Trziču. Socialni demokrati so namreč zapustili levo upravo, ki je tako zašla v krizo. To je bila že dolgo zahteva večinskih partnerjev.

Politični seminar Slovenske skupnosti

Slovenska skupnost na Goriškem priredi v soboto, 15. marca, politični seminar za člane in somišljenike. Stranka, kot Slovenska skupnost, ki je odprta vsem tistim, ki jim je narodnost pred ideologijo, potrebuje zato stalne izmenjave misli, idej, notranje dialektike in vse to ji mora služiti kot izhodišče za njeno bodočo politično držo. Zadnji, uspeli pokrajinski kongres je že nakazal nekaj smernic, ki pa jih bo ta seminar lahko še podrobneje opredelil, saj je

njegova tema prav »Smernice SSK v bodočem delovanju«, zlasti v luči ideološke problematike.

Seminar bo v restavraciji Sgubin v Skrljevem v občini Dolenje. Na programu je nekaj uvodnih razmišljanj, ki bodo služila kot uvod v diskusijo. Podali jih bodo prof. Andrej Bratuž, dr. Rafko Dolhar, Ivo Jevnikar in Bojan Brezigar. Seminar se bo začel ob 15.30, zaključil pa se bo s skupno večerjo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Znani slovenski koroški slikar Valentin Oman na Dunaju

V prostorih dunajske mestne galerije *Gabriel* v prve okraju so 13. februarja odprli razstavo velikih slikarij na platno, ki jih je v najnovejšem času ustvaril znani slovenski koroški slikar *Valentin Oman*. Značilni umetnik, ki je lanskega decembra praznoval petdeseti življenjski jubilej, se je v zadnjem desetletju na številnih samostojnih in skupinskih razstavah lepo uveljavil doma in po svetu.

V Celovcu je pri založbi *Edition Galerie Carinthia* nedavno izšla tudi obsežna dvojezična nemško-slovenska monografija o tem morda najbolj znanem slovenskem koroškem slikarju, ki je zelo cenjen v širših avstrijskih in nemških kulturnih krogih in pri ljubiteljih nove umetnosti v Sloveniji, oziroma v Jugoslaviji. Sprememno besedo je v pričujoči knjigi s številnimi reprodukcijami Omanovih slikarskih del objavila pod naslovom »Sledovi homo sapiensa« *Irmgard Bohunovsky-Bärnthaler*, nekaj esejističnih misli o posebnostih slikarjevega sveta pa je prispeval tudi dunajski pesnik in publicist *Peter Paul Wiplinger*. Njegov prispevek med drugim opozarja na svojevrstno značilnost Omanovega slikarskega načina, na odkrivanje sveta s pomočjo skrčenja na najosnovnejše, kar se na platnih uveljavi kot umetniški sistem iz znamenj in skoraj zakritih sledi, stopinj, ostankov in fosilov iz časov in doživetij, na katera smo že skoraj pozabili.

Iste značilnosti so prisotne tudi v Omanovem najnovejšem umetniškem delu iz let 1984, 1985 in 1986, ki ga je do 10. marca razstavljal na Dunaju. Nastajalo je predvsem na Koroškem in v Parizu, kjer se je umetnik nedavno mudil. Za Omana je značilna izvirna posebnost, da je njegov formalno izredno natančno in dosledno izdelani slikarski svet vedno tudi odsev umetnikove filozofske naravnosti, njegovega soočenja s konkretno sodobno človeško danostjo z ozirom na upoštevanje izkušenj iz preteklosti. Najnovejše Omanove slikarske umetnine so postale barvno nekoliko živahnejše, čeprav je zanje še vedno

značilna nekakšna otožna zamolklost zemeljskih tonov, kar je po umetnikovem mnenju posebnost takoimenovane ljubljanske šole. Po drugi strani kaže Oman smisel za »lego človeškega telesa sredi izredne sodobne izpostavljenosti in ogroženosti«. To pomeni, da lepi svet klasičnih barv

in oblik vedno bolj prekriva zemlja in zaliva voda. Kaj bo ostalo zanamcem od današnjega človeštva, se kritično sprašuje koroški slovenski umetnik z univerzalno usmerjenostjo. Svoja nova platna je tozadevno označil le z dvema pesimističnima naslovoma, »Pariški rekviem« in »In memoriam«. Oman bo letos med drugim restavriral staro cerkev na koroškem Plešivu, pri celovski Mohorjevi družbi pa je konec februarja izšla nova večjezična izdaja Prešernovega »Sonetnega venca«, ki jo je mojstrsko ilustriral ta uveljavljeni koroški slovenski umetnik, ki po svojih lastnih besedah v svojem slikarstvu združuje slovensko zemeljsko barvno zatišanost in avstrijski smisel za slikarsko izpoved.

Lev Detela

Predstavitev slovenske koroške literature v »Avstrijskem literarnem združenju« na Dunaju

V častitljivih prostorih dunajske palače Palfy je ravnatelj celovške »Zvezne gimnazije za Slovence« in glavni urednik znane zamejske slovenske kulturne revije »CELOVŠKI ZVON« dr. *Reginald Vospersnik* v okviru prireditve »Avstrijskega literarnega združenja (Österreichische Gesellschaft für Literatur) 19. februarja predstavil glavne značilnosti slovenskega literarnega razvoja na Koroškem in sedanje stanje slovenske koroške zamejske književnosti. Istočasno so na pomembni dunajski kulturni prireditvi, ob navzočnosti ministra za pouk, umetnost in šport dr. *Moritza*, predstavili tudi obsežno dvojezično antologijo »Slovenska beseda na Koroškem« — Das slowenische Wort in Kärnten«, ki je nedavno na 648. straneh izšla pri dunajski založbi »Österreichischer Bundesverlag«. *Maja Haderlap*, *Gustav Januš* in *Florjan Lipuš* so pred dunajskim občinstvom po Vospersnikovih uvodnih informativnih besedah brali odlomke iz svojih del in tako na živ način približali svet slovenskega koroškega literarnega pisanja tudi nemško govorečim ljudem.

Skoraj istočasno so 27. februarja v prostorih dunajske »Male galerije« odprli razstavo mladega slovenskega koroškega slikarja *Draga Druško-*

viča, ki trenutno živi v Salzburgu. Razstavlja slike, ki jih je izdelal z naravnimi rastlinskimi barvami in z velikim poslušom za umetniško izraznost takoimenovanih naravnih ljudstev, na primer Indijancev. V marčni številki dunajske galerijske revije »WIENER KUNSTHEFTE« predstavlja med drugim *Christian Hinterbauer* Draga Druškoviča na esejističen način.

Zivahno slovensko kulturno udejstvovanje na Dunaju — med drugim so se v hitrem vrstnem redu zvrstili: koncertni nastop nadarjene mlade operne pevke *Bernarde Fink* iz Buenos Airesa, razstava gorenjskega slikarja *Vinka Hlebša* in koroškega slovenskega slikarja *Valentina Omana* — podčrtuje tudi zanimivo predavanje ljubljansko-mariborskega univerzitetnega docenta dr. *Ma-*

dalje na 7. strani ■

—0—

Nova številka mesečnika Ognjišče

Pred dnevi je izšla marčna številka mesečnika *Ognjišče*, ki ga izdajajo slovenske rimskokatoliške škofije že 22. leto. Naslovna fotografija matere in otroka nakazuje, da je ta številka delno posvečena Dnevu ženà in Materinskemu dnevu, ki sta oba v tem mesecu. Zato ni naključje, da je glavni intervju v tej številki posvečen ženski, znani slovenski zdravnici dr. *Metki Klevišar*, radioterapevtki na onkološkem inštitutu v Ljubljani. »Uspeh ni nujno ozdravitev, ampak bolj to, da človek dozoreva in živi vedno bolj polno življenje«, poudarja ugledna zdravnica, ki kot krščanski laik ob svojem poklicnem delu pomaga tudi v slovenski Cerkvi. Zenska je potem še en gost revije, 17-letna *Mateja Svet*, slavna smučarka, ki je pred tremi tedni zmagala v tekmi svetovnega pokala.

Tokratna priloga opisuje župnije mesta Ljubljana, ki jih je skupno 25. Priloga je nekakšno dopolnilo v času sedanje misijonske prenoje, ki poteka na območju slovenskega glavnega mesta pod geslom »Vrnili se bom k Očetu«. V seriji »Škofije v Jugoslaviji«, pa je tokrat prikazana katoliška nadškofija v Beogradu, ki jo vodi slovenski nadškof *Alojzij Turk*. Daljši sestavek je posvečen nekdanjemu županu iz Firenc, *Giorgiu La Piri*, o katerem se je začel postopek razglasenja za blaženega. Zanimivo je poročilo o vsa-koletnem srečanju sodelavcev pri verskem tisku;

dalje na 8. strani ■

»Raztrganci« v Kulturnem domu v Trstu

Slovensko stalno gledališče ponovno vabi v svojo sredo. Od četrtega (13. marca) bo namreč v Kulturnem domu v Trstu gostovala Drama SNG iz Maribora z enim temeljnih del slovenske dramatike na temo narodnoosvobodilnega boja, in sicer z »Raztrganci« *Mateja Bora*. Avtor jih je napisal sredi vojne, krstno pa jih je uprizorilo Slovensko narodno gledališče na osvobojenem ozemlju septembra leta 1944. »Raztrganci« so tako kar najbolj veren odraz vzdušja, odnosov med ljudmi in njihovih dejanj neposredno v času vojne. Pripovedujejo pa o provokatorjih, ki so jih Nemci pošiljali kot partizane v štajerske vasi, da bi med ljudmi delali zmedo in preplah.

Ustvarjalci mariborske uprizoritve, ki je že deseta v slovenskih gledališčih, so tekst izbrali iz današnje perspektive in v njem iskali predvsem elemente, ki so še vedno prisotni tudi v današnji družbi, to pa so predvsem elementi negotovosti, nezaupanja, sumničenja, strahu, odločitve in akcije.

Tekst sam, je zapisal v gledališki list dramaturg predstave *Vili Ravnjak*, predstavlja kombinacijo kriminalke (vohunsko-detektivska motivika), ljubezenske ljudske igre (nekoliko patetični in zaprašen ljubezenski trikotnik) in ideološke agitike (vzor revolucije z vero v svobodo in svetlejšo prihodnost), čas in kraj dogajanja (turobna zima, osamljen mlin, skrivnostna noč) sta izrazito romantično obarvana, taka je tudi antagonistična delitev sveta, ki predstavlja na eni strani dobro, na drugi zlo. Tej ostru črno-beli polarizaciji, ki je za ideološko agitko, pa tudi za ljudsko igro nujna, se je mariborska uprizoritev skušala izogniti in torej si lahko pričakujemo moderno brano, aktualno igro. Režiser predstave je *Voja Soldatovič*.

Raztrgance si bomo lahko ogledali v Kulturnem domu v Trstu od četrtega, 13. marca do vključno nedelje, 16. marca. V Gorici pa bo Drama SNG Maribor gostovala v ponedeljek, 17. marca in torek, 18. marca, vedno v rednem abonmaju Slovenskega stalnega gledališča.

»Nekatere pisateljske zadeve«

Tako se glasi naslov daljšega sestavka, ki ga je napisal predsednik Društva slovenskih pisateljev Tone Partljič in ki je bil objavljen v sobotni prilogi ljubljanskega Dela (8. t.m.). Vsebinsko izvajanj Toneta Partljiča je vsekakor zanimiva in tudi aktualna, saj se zdi, kot da bi Društvo slovenskih pisateljev v zadnjem času dregnilo v seršenje gnezdo, ko se je lotilo nekaterih aktualnih družbeno-političnih vprašanj.

Tako je Društvo med drugim zavrnilo kandidaturu Miodraga Bulatoviča za predsednika Zveze književnikov Jugoslavije, ker je še pred kratkim grobo žalil slovenski jezik in slovensko ljudstvo kot takšno. Po drugi strani pa velja omeniti, da je predsedstvo Združenja književnikov Srbije pred dnevi soglasno podprlo kandidaturu Miodraga Bulatoviča za predsednika Zveze književnikov Jugoslavije, s čimer je neposredno zavrnilo izvajanja ter stališča Društva slovenskih pisateljev.

Toda vrnimo se k sestavku Toneta Partljiča. Občni zbor Društva slovenskih pisateljev je zbudil dovolj pozornosti v sredstvih javnega obveščanja, piše Partljič, kakor pravzaprav zmeraj, kadar se kaj odločilnega dogaja v pisateljskih vrstah. Razlog za to intenzivno pozornost je najbrž tudi v tem, da smo bili pisatelji nekoliko manj usmerjeni v svoje stanovske in strokovne probleme, ampak smo dovolj intenzivno posegali tudi v družbena in politična vprašanja. Sicer pa je literarno delo že od Trubarja dalje, nadaljuje Partljič, tako usodno povezano z družbenimi problemi časa, da ni čudno, da so pisatelji morali od časa do časa bežati, da so jih zapirali, javno ožigosali in tako dalje. Zvečine je čas kasneje dal prav pisateljem, ne pa represivnim ukrepom države, vendar se zgodovina kljub temu ponav-

lja. Danes smo sicer priča nekakšnemu premirju med družbo in pisatelji, kljub temu pa nasprotja prav hitro planejo... V bližnji preteklosti je bilo zagotovo preveč takih državnih ukrepov tudi proti slovenskim pisateljem, poudarja Tone Partljič, saj so bili premnogi na Golem otoku, v zaporih in tako dalje. Toda stvari se vendar premikajo. Pisatelji s svojim delom in delovanjem tudi dokazujemo, kako nemoralna in nesrečna so stališča tistih, ki tarnajo, da je naenkrat preveč svobode, da nimamo stvari več v svojih rokah in tako dalje.

Predsednik Društva slovenskih pisateljev v svojem sestavku odločno zavrača kritike in napade zaradi Tribune v Cankarjevem domu v Ljubljani na temo »Slovenski narod in slovenska kultura«. Na tej tribuni je bilo zastavljeno pravo vprašanje, poudarja Partljič, in sicer ali slovenski narod ne daje več sredstev za razne federalne dolžnosti in solidarnostne sklade, kot za svojo nacionalno identiteto in obstoj. Ne razumem, nadaljuje Partljič, zakaj politični delavci zastavljanje takih javnih vprašanj sprejemajo z nekakšno bojznijo, češ kako bodo sprejeta v Beogradu. Gre za pravico do informacije, naglašava Partljič, za čiste račune in ne za razbijanje.

Predsednik Društva slovenskih pisateljev zatem pravi, kako je bilo oportuno, da je na tej tribuni nastopil tudi Boris Pahor iz Trsta in razložil svoje že znane, za marsikoga sporne teze o zgodovinski odgovornosti subjektivnih sil do slovenskega naroda in manjšine. Pisatelji, politiki, kulturni politiki smo o istih stvareh kot na Tribuni v Cankarjevem domu govorili, pravi Partljič, tudi na kongresu pisateljev v Novem Sadu in na plenumu Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije o kulturi.

Enak problem se postavlja zdaj, ko smo pisatelji na občnem zboru odklonili kandidaturu Miodraga Bulatoviča za novega predsednika Zveze pisateljev Jugoslavije. Bulatović je napadel avtonomijo posameznih republiških in pokrajinskih društev že v Novem Sadu, kar je vzbujalo nezadovoljstvo. Zakaj bi se zdaj slovenski pisatelji bali povedati jasno in glasno: ta tovariš ni primeren za našega predsednika? Polemike med samimi srbskimi pisatelji, ki ravno tako problematizirajo Miodraga Bulatoviča, mi govorijo, nadaljuje Partljič, da nismo edini, ki imamo odločne pomisleke. Če bi se zdaj pokorili zaradi ljubega miru, bi stvari bolj škodovali kot koristili. Želim si samo, da bi to nesrečno kandidiranje ne preraslo v političen problem, ker za to ni nobene potrebe. Odgovornost pisateljev do družbenih vprašanj se je na zadnjem občnem zboru izkazala tudi s skupnimi zavzevanji za postavitve spomenika Rudolfu Maistru, za ohranitev našega Pomurja, za odkrito razpravo v zvezi z odpravo verbalnega delikta iz kazenskega zakonika in tako dalje. Tone Partljič svoj sestavek tako zaključuje: »Kot da pisatelji nadaljujemo Cankarjevo maksimo: Ne v areni literature, v areni življenja sem stal. In le veseli me, da družba in slovenska politika to razumeta, in zdi se mi, tudi spoštujeta.

— 0 —

PREDSTAVITEV SLOVENSKE KOROŠKE LITERATURE

■ nadaljevanje s 6. strani

tjaža Klemenčiča o zgodovinskem razvoju in posebnostih Slovencev v Združenih državah Amerike. Svoje misli je slovenski znanstvenik razpletel 21. februarja na 76. DUNAJSKEM KROZKU, tem danes že tradicionalnem mesečnem srečanju slovenskih dunajskih izobražencev in njihovih nemško govorečih prijateljev.

Lev Detela

JOŽKO ŠAVLI

1100 let Arnulf Koroški

vojvoda 876, kralj 887 in cesar 896 ○○○○ 3 ○○○○

Še več, Karlman dopusti, da Kocel samostojno ukrepa, podpira od 869 Metoda, ki je postal nadškof Panonije in Moravske, v silno nejevoljo bavarskih škofov, ki so s tem izgubili vzhodne misijonske dežele in s tem tankajšnje cerkvene dohodke. Kocel je nastopal v Panoniji kot samostojen vladar in se niti ni odcepil od frankovskega kraljestva. Proti njemu zato nista nastopila ne kralj ne njegov sin, temveč bavarski škofje, ki so kot fevdalci imeli svoje oborožene oddelke.

Zdi se, da je zadržanje Karlmana sploh omogočilo, da je Kocel svobodno ukrepal in da sta sveta brata v Panoniji, v prvi vrsti Metod, opravila svoj misijon. Karlman pa ni mogel preprečiti nastopa bavarskih škofov, ki so se sklicevali na njihove stare pravice v vzhodnih deželah in zatrli Metodovo delo, očitno pa tudi odstranili Kocla. Še zlasti ne, ker so omenjeni škofje dolžili Metoda krivoverstva. To pa takrat ni bilo le versko vprašanje, temveč sploh državna zadeva, saj je bila država pojmovana kot božje kraljestvo na zemlji.

Kot vse kaže, je že Karlman snoval na območju vzhodnih pokrajin posebno kraljestvo, utemeljeno na zgodovinskem izro-

čilu Karantanije. S tem imenom se namreč od leta 962 naziva vsa Vzhodna krajina. Tako obsega torej Karlmanova Karantanija poleg ožjega karantanskega ozemlja tudi Panonijo, Slovenijo ter grofijo ob Savi (Kranjsko) in grofijo ob Donavi (Avstrijo).

Razmere pa so se dokaj spremenile leta 870, ko je na Moravskem vrgel kneza Rastislava s prestola njegov nečak Svntoslav, naklonjen sprva Frankom. Toda kmalu se je od njih odvrnil in se z njimi vojskoval, dokler Ludvik Germanski, zato da bi si zagotovil na vzhodu mir, ni priznal 874 samostojnosti Moravske.

Verjetno je bilo to povod, da so se Franki čutili močnejše tudi v Panoniji, kjer tega leta knez Kocel izgine iz zgodovinskih poročil. Bavarski škofje so očitno uresničili svoje grožnje, odstranili panonskega kneza in odpravili Metodovo nadškofijo v Panoniji.

S tem pa Slovenci seveda niso kar izgini za naslednja stoletja iz politične zgodovine, kakor trdi slovensko uradno zgodovinsko (B. Grafenauer, Zgodovina slov. naroda II, 1965, 107), saj je Karantanija pod Karlmanom že rasla v posebno vojvodino.

Ko je leta 876 umrl kralj Ludvik Germanski, je Karlman prevzel po njem vrhovno oblast na Bavarskem. Karantanijo pa je prepustil sinu Arnulfu, vendar je od nje odcepil grofijo ob Donavi ter jo združil z Bavarsko. Vzhodnofrankovska krona pa je pripadla Ludviku Mlajšemu (†882), Karlmanovemu bratu, zatem pa naslednjemu bratu Karlu Debelemu (†888).

VOJVODA ARNULF

Z nastopom Arnulfove vlade postane Karantanija znova polnopravna vojvodina v okviru kraljestva Vzhodnih Frankov in obsega vse ozemlje Vzhodne krajine. Podobno kakor druge karolinške dežele se v virih naziva »kraljestvo« (regnum Carentano, Karentariche). Toda ta naziv pripada kot osebni naslov njenemu vladarju in se ne nanaša na deželo.

V Karantaniji si je Arnulf uredil svoj karolinški dvor (pfalco) na Krnskem gradu (Karnburg) na Koroškem. Po nekaterih omenbah mu je pripadal tudi Blatni grad (Moosburg) severno od Vrbskega jezera. Slednji pa se navaja tudi kot lastnina kraljevega odposlanca oz. palatina, zato je mogoče, da gre v tem primeru za bavarskega palatina Arnulfa, sina vojvode Arnulfa Bavarskega (po letu 900), ki bi bil skupen za Bavarsko in Karantanijo, takrat združeni pod vladno enega vojvode.

Starejše slovensko zgodovinsko, po- gojeno po panslovanski ideologiji, ni naklonjeno Arnulfu Koroškemu in mu očita vse

Stanko Vuk: »Scrittura d'amore«

V časnikarskem krožku v Trstu je Založništvo tržaškega tiska v četrtek, 6. t.m., predstavilo knjigo Stanka Vuka »Scrittura d'amore«. Gre za kakih 80 pisem, ki jih je Stanko Vuk pisal iz zaporov v Trstu, Fossanu in Alessandrii ženi Danici Tomažič. V imenu založbe je kratko spregovoril Miran Košuta, ki je med drugim opozoril, da prihaja knjiga med bralce tik pred 42-letnico tragične smrti Stanka Vuka in njegove žene, ki ju je zločinska roka umorila v njenem stanovanju v Trstu. Ni minilo tedaj niti mesec dni, odkar se je Vuk vrnil iz ječe, kamor ga je bila vtaknila fašistična oblast v oktobru leta 1940, samo štiri mesece po poroki.

Na predstavitvi sta nato spregovorila Milko Matičetov, ki je skupno z ženo Vido poskrbel za izbor pisem, in Fulvio Tomizza, ki je napisal uvod v knjigo »Scrittura d'amore«. Milko Matiče-

tov je pojasnil kriterije, po katerih so bila pisma zbrana, nato pa podal krajši pregled te literarne zvrsti v svetovni književnosti. Fulvio Tomizza je govoril predvsem o liku Stanka Vuka in med drugim poudaril, da predstavljajo njegova pisma dar za italijansko književnost ter dejanje omike slovenskega ljudstva, živečega v nekdanji Julijski krajini. Iz njegovih izvajanj so bili jasno razvidni razlogi, zaradi katerih je napisal knjigo »Zakonca iz Rossettijske ulice«, ki je izšla v letošnjem januarju pri založbi Mondadori.

Predstavitve v Časnikarskem krožku se je udeležilo zares lepo število ljudi. Predstavniki založbe Miran Košuta je opozoril, da bo na začetku aprila izšla nova knjiga Stanka Vuka, in sicer njegova pisma ženi Danici v slovenskem prevodu. Knjigo bo založba predstavila v Gorici.

—o—

UMRL JE MSGR. OREHAR

Iz Argentine je prišla vest, da je v petek, 7. t.m., umrl vodja slovenskega dušnega pastirstva v Argentini msgr. Anton Orehar. Pokopali so ga v ponedeljek, 10. t.m., v Buenos Airesu. Msgr. Orehar se je rodil v župniji Predosje pri Kranju leta 1910. V duhovnika je bil posvečen v Ljubljani leta 1934. Ob praznovanju zlate maše je bil pred dvema letoma tudi v Trstu, kjer je tudi javno kratko spregovoril o velikem delu, ki ga je opravil za organizacijo zelo izpopolnjene dušnopastirske skrbi za slovenske izseljence v Argentini. V to deželo je prišel z begunci leta 1948. Sodeloval je tudi pri tamkajšnjih verskih listih, tedniku Oznanilo, mesečniku Duhovno življenje in pri kulturnih naporih izseljenske skupnosti.

NOVA ŠTEVILKA

MESEČNIKA OGNJIŠČE

■ nadaljevanje s 6. strani

letos so se ga prvič udeležili tudi gostje s Koroškega in Tržaškega. Ogrodje Ognjišča pa so tudi tokrat krajši informativni in formativni sestavki, pisma, rubrike o življenjskih usodah, knjižne ocene, utrinki za razmišljanje, zapisi o dobrodelnih akcijah — skratka vse to, kar dela revijo privlačno za mlado in tudi starejšo publiko. Uredništvo je tudi tokrat poskrbelo, da v reviji ne manjka kako pričevanje iz zamejstva. Tokrat pozdravlja bralce slika in poročilo o akademskem kiparju Francetu Goršetu, ki živi in še vedno ustvarja v Svečah na Koroškem. Zamejski delež v Ognjišču pa je tudi povest v nadaljevanjih »Dom v tujini«, ki ga piše Goričanka Zora Piščanc; tokrat je objavljeno peto nadaljevanje.

BOGAT PRIKAZ POMENA NABREŽINSKIH KAMNOLOMOV

■ nadaljevanje s 4. strani

začetku stoletja pomenila nadvse važno gospodarsko postavko za naše ljudi iz Nabražine, a tudi iz okoliških vasi. Pobuda je doslej doživela velik odziv v javnosti, svoj obisk je napovedalo že skoraj trideset šol iz tržaške pokrajine, tako da občinska uprava upa, da ji bo uspelo podaljšati razstavo do 26. marca. Kot smo slišali, organizatorji, se pravi sodelavci kulturnega društva »Igo Gruden«, pripravljajo ob tej priložnosti tudi knjigo, ki bi morala v kratkem iziti in bo tako dopolnjevala ono, katere izid je napovedala Tržaška trgovinska zbornica.

Pobuda torej zasluži veliko pohvalo s strani širše javnosti, veselijo pa se je lahko tudi izletniki, ki bodo v Nabražini odkrili ne samo veliko zanimivosti o kamnarski zgodovini in sodobni dejavnosti, ampak tudi priložnost obiska pete točke razstave, se pravi kraško osmico, ki so jo prav na dan odprtja razstave, odprli pri Vladimiru Cahariji v stari vasi.

Marko Tavčar

NE GRE ZA PRIVILEGIJE, TEMVEČ ZA PREŽIVETJE

■ nadaljevanje s 1. strani

nam prizna enakopraven položaj z večinskimi narodom, ker je to prvi pogoj, če hočemo kot narodna manjšina ostati pri življenju. Ne gre torej za privilegije, temveč za golo preživetje.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

mogoče. Izkoriščal naj bi naše prednike za svoje namene, si z njih pomočjo pridobil kraljevsko krono, v zahvalo pa podeljeval karantansko zemljo raznim tujcem, zlasti bavarskim škofijam in samostanom (Fr. Kos, Gradivo II., 1906, 7. pogl.). Toda, isto je delal tudi Kocel v Panoniji, da si je zagotovil naklonjenost bavarskih ustanov. To mu je prišlo potem tudi prav, da je lahko izvedel, kje je Metod zaprt in ga s pomočjo papeža rešil iz ječe.

Karlman je bil navezan na svojega edinega sina in mu je očitno pripravljal tudi nasledstvo na Bavarskem. Toda leta 878 je zaradi kapi ohromel. Tako se s sinom nista mogla več uspešno upirati nasprotnikom. Naslednje leto je na smrt bolni Karlman moral priznati za naslednika svojega brata Ludvika Mlajšega, ki je po njegovi smrti (†880) zavladal tudi na Bavarskem. Toda čez dve leti je že umrl in tedaj ga je nasledil brat Karel Debeli, bodisi na Bavarskem kot tudi na prestolu kot kralj in cesar.

Arnulf Koroški ni bil dovolj močan, da bi si mogel vzeti Bavarsko kot očetovo dediščino. Prilastil pa si je po očetovi smrti grofijo ob Donavi, ki je tedaj pripadala Ariboncem, in jo dal v fevd Viljemovcem, katerih očetje so jo imeli že poprej in so bili padli v bojih z moravskim Sventopolkom.

Temu pa je Sventopolk prikrito nasprotnoval in priklical Madžare, ki so se 882 prvič pojavili pri Dunaju. Potem pa je Sventopolk udaril naravnost ter strahovito puštošil, zlasti po Panoniji. Očitno je, da kak-

šno slovanstvo tedaj ni bilo nobeno vprašanje, kakor si ga sicer zamišljajo danes, zakaj slovensko prebivalstvo v Panoniji ni bilo za Sventopolka noben zadržek, da bi deželi prizanašal.

Kralj Karel Debeli se je v Sventopolkom pogajal in 884 sklenil z njim mir. Temu se je naslednje leto pridružil tudi Arnulf Koroški. Ob tej priliki je Sventopolk postal boter Arnulfovemu nezakonskemu sinu, ki je prejel po moravskem knezu ime (Zventiboldo). Ta Arnulfov sin, rojen okoli 871, je imel tedaj okoli 15 let. Po desetih letih je bil imenovan za kralja v Lotaringiji, toda kmalu je padel v vojski (†900).

V politični zgodovini Slovencev ima Arnulf Koroški svoje posebno mesto, svojo edinstveno vlogo kot utemeljitelj slovenske državnosti. Bil je domač vladar in ne posvojeni vojvoda. Kot tak je Karantaniji ponovno utemeljil značaj narodne vojvodine, z lastnim rodovnim pravom. To je bilo zgodovinsko pravo, ki se je v Karantaniji - Koroški ohranjalo še stoletja, in po katerem je bila ta dežela enakopravna z drugimi vojvodinami v vzhodnofrankovskem kraljestvu. V svojstvu domačega vladarja se je moral Arnulf Koroški tudi ustoličiti na Knežjem kamnu, dasi nam zgodovinski viri le-tega posebej ne navajajo.

Njegove edinstvene vloge seveda ne priznava avstronemško zgodovinarstvo, zlasti pa ne koroškonemško, ki utemeljuje nastanek koroške vojvodine z letom 976, ko je dobila samostojnega vojvodo, medtem ko

je poprej približno sto let imela skupnega z Bavarsko.

Izmed slovenskih zgodovinarjev ga upošteva le J. Mal, ne pa uradno slovensko zgodovinarstvo. Vzroki so seveda ideološki, Slovenci naj bi bili pač od 820 dalje vse do tega stoletja neprekinjeno pod »nemškimi« jarmom. Vendar pa je Arnulf v Mali splošni enciklopediji (DZS 1972) le naveden kot karantanski vojvoda. Že čez deset let pa mu Leksikon Cankarjeve založbe (1984) spet nadene manj pomembno vlogo in ga označi za »mejnega grofa«. Bolj verodostojna je v tem oziru slovenska izdaja Enciklopedije Jugoslavije (Zagreb 1983), v kateri je Arnulf Koroški pravilno označen kot karantanski vojvoda.

KRALJ ARNULF

Po očetovi smrti se Arnulf nikakor ni mogel sprijazniti z nastalim položajem, posebno zato, ker Karel Debeli ni bil sposoben vladar. Med plemstvom se je širilo nezadovoljstvo. Arnulf je imel vedno več pristašev, Karantanci so mu bili brezpogojno vdani in v nekaj letih so se mu pridružili tudi Bavarci.

Leto 887, ko se je v Triburu (Trier) vršil državni zbor, je postalo odločilno. Arnulf Koroški se je pojavil na tem zboru s celo vojsko Bavarcev in Karantancev in pritisnil še na zadnje omahljivce med plemstvom. Na zboru so odstavili Karla Debelega, za novega kralja pa izvolili Arnulfa Koroškega.

(Dalje)